

Ostrowska, Teresa

"Biogramy uczonych polskich", Część VI:
"Nauki medyczne", Zeszyt 1: "A-Ł";
Zeszyt 2: "M-Z", oprac. Andrzej Śródka,
Wrocław 1991 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 37/2, 240-243

1992

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Biogramy uczonych polskich. Opracował Andrzej Śródka. Część VI: *Nauki medyczne*. Zeszyt 1: A-L. Wrocław 1990 8°, ss. 414, Zeszyt 2: M-Z. Wrocław 1991 8°, ss. 392, ilustr.

Począwszy od 1983 r. ukazują się *Biogramy uczonych polskich*. Mają one poszczególne części analogiczne do nazw wydziałów Polskiej Akademii Nauk. Część VI obejmuje nauki medyczne. Przytłaczająca większość scharakteryzowanych tu osób jest lekarzami bądź farmaceutami. Ale przedstawiciele tych nauk występowali również i w innych częściach tego wydawnictwa; np. w Części I (*Nauki społeczne*) Stefan Baley lekarz psycholog i Stanisław Batawia, lekarz prawnik, a w Części II (*Nauki biologiczne*) Henryk Hoyer lekarz anatom, Józef Mayer lekarz fizjolog, Wacław Mayzel lekarz histolog, Jakub Parnas lekarz biochemik, Roman Poplewski lekarz anatom i in.

Zeszyt 1 zawiera *Wstęp* Autora. *Wykaz ważniejszych skrótów*. *Biogramy uczonych polskich* (88 haseł), Indeks osób, Indeks dyscyplin naukowych i wklejkę na końcu książki zawierającą punkty biogramów. Zeszyt 2 nie jest opatrzony wstępem, zawiera te same pozycje co i zeszyt 1, a hasła osobowe od 89 do 168, ponadto są w nim zamieszczone: *Indeks krajowych członków AU, TNW, PAU, i PAN w poszczególnych latach*. *Struktura wydziałów AU w Krakowie, TNW, PAU i PAN*. *Spis zakładów naukowych i samodzielnych pracowników nauki*. *Uzupełnienia i sprostowania*.

Pracownicy naukowcy znają dobrze to wydawnictwo. Ukazały się jego liczne recenzje. Nie ma więc potrzeby wdawać się w ocenę wartości merytorycznej, układu treści, ani szaty graficznej tego dzieła. Ponieważ jednak myśli się o nowym udoskonalonym wydaniu, podanie kilkunastu uwag krytycznych (rodzaju erraty) wydaje się być jak najbardziej na czasie, zwłaszcza że Autor nie wszystkie sugestie zawarte w recenzji wydawniczej uwzględnił.

Uwagi do poszczególnych punktów biogramów.

Punkt 2 i 16. Niektórzy uczeni mają nazwiska o obcym brzmieniu, np. Beck, Eisenberg, Groër, Hiller, Kadyi. Landau, Lauber, Nitsch, Schramm, Szantroch, Szenajch, Wachholz, Weigl, Zweibaum. Autor jednak nie zawsze wyjaśnia ich narodowość.

Punkt 4 i 5. Przy Wilczkowskim jest podany nauczyciel z adnotacją: habilitacja. Ale tylko przy nim. Należałoby to ujednoczyć i albo opiekuna

habilitacji w ogóle nie podawać, albo podawać u wszystkich. To samo z promotorami prac doktorskich.

A z tymi doktoratami to też jest dziwne materii pomieszenie. Bywały bowiem doktoraty medycyny — zazwyczaj po obronie pracy doktorskiej napisanej pod kierunkiem promotora i doktoraty wszech nauk lekarskich, które się otrzymywało po złożeniu egzaminów końcowych bez pisania rozprawy, odpowiadające dyplomowi ukończenia studiów.

W opracowaniu jednak spotykamy i nazwiska promotorów i tytuły rozpraw doktorskich u osób mających jedynie doktorat wszech nauk lekarskich (Beck, Bernhardt, Dietl, Hornowski, Mazurkiewicz, Missiuro, Rowiński).

Punkt 8 a. Nie jest jasne, czym Autor kierował się szeregując zainteresowania uczonego. Czy tym jak chronologicznie one się pojawiały, czy ich ważnością? Brakuje we *Wstępie* informacji o tym.

Punkt 8 b. W obecnym układzie nie można tu odróżnić artykułu w czasopiśmie od wydawnictwa zwartej. Myli to czytelnika, bo inna jest wartość artykułu, inna książki. Ponadto czytelnik jest zdezorientowany, bo chcąc sięgnąć po daną pozycję, nie wie, czy ma szukać książki w katalogu alfabetycznym biblioteki, czy też najpierw musi przestudiować bibliografię prac uczonego, aby ustalić w jakim czasopiśmie dany artykuł się ukazał. Wskazane byłoby więc przy wymienianiu artykułów oprócz roku wydania podawać też tytuł czasopisma. Nasuwają się również wątpliwości, czy warto w tym punkcie podawać kazuistykę i wspomnienia pośmiertne. Chyba raczej tylko najważniejsze rozprawy naukowe.

Punkt 8 c. Należałoby bardziej wyeksponować wiadomości, że niektórymi nazwiskiem zostały nazwane objawy, zespoły, choroby, pożywki itp.

Punkt 9 jest dyskusyjny. Nasuwają się wątpliwości, czy rzeczywiście powinno się tu podawać popularnie ujęte prace medyczne; kroniki, sprawozdania, wspomnienia pośmiertne (te ostatnie pojawiały się i w punkcie 8 b). Ale też tutaj, a nie w 8 b powinna być się znaleźć publikacja Konopki pt. *Medycyna i medycy w starych anegdotach i fraszkach*.

Punkt 10 podobnie jak i punkt 4 jest dyskusyjny. Rzeczywiście, nieraz trudno ustalić najważniejszych nauczycieli i najwybitniejszych uczniów. Trudno jednak uwierzyć w to, że Szczygieł nie miał ani jednego ucznia.

W punkcie 11 miały być podróże naukowe, ale są tu i inne np. u Witolda Orłowskiego, Sokołowskiego czy Zaorskiego.

Punkty 13 i 14 są niepełne, co jest zresztą rzeczą zrozumiałą.

Punkt 16. Określenie używane przez Autora: „współpracownik czasopisma” jest mało precyzyjne, należałoby go zastąpić innym, np. współpra-

ownik redakcji. Współpracownikiem czasopisma można bowiem nazywać również autora zasilającego dane czasopismo. Wskazane byłoby też podawanie cmentarza, na którym uczony został pochowany. Pozwoliłoby to późniejszym biografom na odnalezienie rodziny.

Bibliografia siłą rzeczy jest niepełna. Wymieniając spuściznę znajdującą się w Archiwum PAN należałoby zaznaczyć, w którym mieście, bo ono jest nie tylko w Warszawie.

Fotografie nie przy wszystkich uczonych są podawane. Czytelnik nie wie, czy Autor nigdzie ich nie znalazł, czy też znalazł, ale nie nadają się do reprodukcji. A czasem chciałby wiedzieć, jak dany uczony wyglądał. Dlatego należałoby w *Biobibliografii* zaznaczać przy jakich artykułach były zamieszczone fotografie i w jakich zbiorach się znajdują.

Indeks dyscyplin wymaga przepracowania.

A teraz errata do poszczególnych biografów.

Biegański. W *Bibliografii* Autor wymienia „Archiwum Historii i Filozofii Medycyny oraz Historii Nauk Przyrodniczych”, „Archiwum Historii i Filozofii Medycyny” oraz „Archiwum Historii Medycyny” tak, jakby to były trzy odmienne czasopisma. W rzeczywistości jest to jedno czasopismo założone w 1924 r., którego tytuł podlegał pewnym modyfikacjom. W bibliotekach takie czasopismo jest wymienione na jednej karcie katalogowej pod pierwotnym tytułem i oznaczone jedną sygnaturą. Należałoby tu więc postąpić podobnie.

Bieliński. Punkt 16. Pierwszy Zjazd Polskich Historyków Medycyny odbył się w Warszawie w kwietniu, a nie we wrześniu 1924 r.

Bilikiewicz. Punkt 2. Miał żonę Klementynę, współautorkę niektórych jego prac.

Dębiński. Punkt 16. Brakuje wyjaśnienia, dlaczego pracując w Warszawie został docentem w UJ.

Dietl. s. 128 wiersz 14 od góry — jeden wyraz został opuszczony.

Dobrzycki. Punkt 8 c. Odnotowanej bibliografii nie ma. Może za to być adnotowana.

Hurynowicz. Punkt 16. Nie ma wyjaśnienia, dlaczego używała pseudonimów. Czy zajmowała się działalnością literacką czy polityczną? A w takim razie, dlaczego nie ma tego typu prac wymienionych w punkcie 9?

Kosiński. Punkt 10. Czy tu chodzi o Adama Sulimę Przyborowskiego?

Loth. Punkt 9. Błąd literowy. Tom I książki *Ku szczytom człowieczeństwa* miał tytuł *Człowiek przeszłości*.

Melanowski. W *Biobibliografii* należało wymienić też „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 1974 nr 4 s. 737-742.

Michałowicz. W punkcie 16 można było podać, że był w pewnym sensie oryginałem, ale jowialnym i życzliwym dla ludzi, cenionym i lubianym przez studentów.

Nusbaum. Punkt 8 a. Zajmował się też filozofią medycyny, tylko że Autor ustalając indeks dyscyplin naukowych zapomniał o tym haśle. A wymienił przecież szereg podhaseł w grupie *Historia i filozofia medycyny*.

Opalski. Punkt 16. Według Hermana (*Neurologzy polscy*) był twórcą warszawskiej szkoły neuropatologicznej.

Ostrowski. Punkt 4. Nauczycielem jego był też Z. Sławiński (Szpital Dzieciątka Jezus w Warszawie). Punkt 8 c. Pierwszy w Polsce stosował od 1937 r. operacje na nerwach międzyżebrowych (*Neurectomia intercostalis multiplex w leczeniu gruźlicy płuc* 1939). Zmodyfikował metody pneumonolizy (*Pneumonoliza w leczeniu gruźlicy płuc* 1938). Punkt 16. Zmarł na zawał serca w Krakowie, dokąd się udał w delegacji na Zjazd Ogólnopolskiego Związku Akademickich Stowarzyszeń Medycznych. *Biobibliografia*: „Polski Tygodnik Lekarski” 1989 nr 21/22 s. 520; Zbiory specjalne Gł. Bibl. Lek. (Akta Izby Lekarskiej Warszawsko-Białostockiej, obszerny maszynopis biografii); Archiwum Akademii Medycznej w Warszawie (Akta studenckie Ostrowskiego L. 11650).

Paszkiwicz. *Biobibliografia*: Zbiory specjalne Gł. Bibl. Lek. (Akta Izby Lekarskiej Warszawsko-Białostockiej, obszerna autobiografia).

Przesmycki. Punkt 6. Trzeba było dopisać, że był kierownikiem Katedry Mikrobiologii i Higieny w Wydziale Farmaceutycznym Akademii Medycznej w Warszawie.

Rowiński. Punkt 2. Brakuje tu syna Wojciecha docenta doktora medycyny.

Serkowski. Na s. 216 wiersze 2 i 3 od góry źle brzmią stylistycznie.

Opracowania biograficzne są koronkową robotą. Powinny być jak najbardziej precyzyjne, aby korzystający z nich nie powielali później błędów Autora. Docent Śródka nabrał już doświadczenia w tej pracy. Można więc sądzić, że drugie wydanie tego dzieła będzie rzeczywiście doskonalsze.

Teresa Ostrowska
(Warszawa)